2021-30-RE

Causa 2021-30-RE
(España Guiu c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 218-2021. Recurs d'empara

Sentència del 14 de juliol del 2021

BOPA núm. 81, del 21 de juliol del 2021

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 8 d'abril del 2021, per la representació processal del Sr. Lluís España Guiu, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra els autes del 13 d'octubre del 2020 i del 9 de novembre del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 18 de març del 2021, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que anul·li les resolucions impugnades i que retrotregui les actuacions al moment processal anterior a la inadmissió a tràmit del recurs d'apel·lació, per tal que es revisi la decisió de l'acumulació de les causes penals decretada per la Batllia, i que es condemni al pagament de les costes judicials causades. Així mateix, demana que practiqui la prova sol·licitada en relació amb la incorporació de les diligències prèvies de la causa penal que va originar el recurs d'empara 2015-3-RE, atesa la impossibilitat per aquesta part d'obtenir-la pels seus mitjans;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 18 de maig del 2021, que va admetre a tràmit el recurs d'empara 2021-30-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 8 de juny del 2021, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Joan Manel Abril Campoy;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. En el sumari núm. 9000113/2017 que se segueix, entre d'altres, contra el Sr. Lluís España Guiu per uns presumptes delictes majors de contraban, d'associació il·lícita i de blanqueig de diners i per un presumpte delicte menor de creació o d'alteració de dades informàtiques, la batlle instructora, mitjançant aute del 8 de juliol del 2020, va decidir acumular les diligències prèvies núm. 9000172/2016 amb aquest sumari, ja que els fets que van iniciar els dos procediments podien tenir connexió entre ells per identitat de subjectes, d'il·lícits i de negocis, així com per raons de seguretat jurídica i d'economia processal.

1.2. La representació processal del Sr. Lluís España Guiu va formular un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió i, el 13 d'octubre del 2020, el Tribunal de Corts va dictar un aute en què inadmetia aquest recurs, atès que no podia encabir-se en el *numerus clausus*, establert a l'article 194 del Codi de procediment penal.

1.3. La representació processal del Sr. Lluís España Guiu va presentar un incident de nul·litat per considerar que aquesta decisió vulnerava els seus drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

1.4. El 9 de novembre del 2020, el Tribunal de Corts va dictar un aute en què inadmetia a tràmit aquest incident de nul·litat.

1.5. La representació processal del Sr. Lluís España Guiu va interposar un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió, i, el 18 de març del 2021, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute mitjançant el qual desestimava aquest recurs.

1.6. El 8 d'abril del 2021, la representació processal del Sr. Lluís España Guiu va interposar un recurs d'empara contra els autes del 13 d'octubre del 2020 i del 9 de novembre del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 18 de març del 2021, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació del recurrent

- En primer terme, la part recurrent en empara considera que els autes del Tribunal de Corts del 13 d'octubre del 2020 i del 9 de novembre del mateix any vulneren el dret a un procés degut amb totes les garanties, ja que s'ha de poder admetre el recurs d'apel·lació, tot i no estar expressament recollit a l'article 194 del Codi de procediment penal, com així ho van admetre el Tribunal de Corts i el Ministeri Fiscal en la causa 2015-3-RE.

Afegeix que en l'aute del 13 d'octubre del 2020 el Tribunal de Corts omet qualsevol referència als motius consistents en l'existència d'un precedent per recórrer contra l'acumulació, en la inexistència de normes processals sobre els requisits per l'acumulació, la manca de connexitat jurídica entre les

dues causes acumulades i el diferent estat en què es trobaven, i, la vulneració de l'article 10 de la Constitució. I respecte de l'aute del 9 de novembre del 2020, destaca que si bé s'examina la qüestió relativa al precedent, s'omet que en aquella causa també s'impugnava un aute d'acumulació. Per tant, entén que no existeix una resposta motivada i fonamentada en Dret per part del Tribunal de Corts.

- En segon terme, manifesta que l'aute del 18 de març del 2021, dictat per la Sala Penal, infringeix els drets fonamentals de l'article 10 de la Constitució. Segons el seu parer, es vulnera aquest precepte, perquè la Sala Penal interpreta l'article 44 del Codi de procediment penal invocat pel Ministeri Fiscal, el qual mai va ser emprat pel Tribunal de Corts, i, per tant, no va poder tenir l'oportunitat de defensar allò que hagués considerat convenient, perquè desconeixia l'escrit del Ministeri Fiscal. Assenyala que la Sala Penal s'endinsa en el fons i, en concret sobre els requisits per a l'acumulació, quan el debat de fons no s'ha discutit, de manera que la seva decisió esdevé incongruent.

Respecte de la jurisprudència del Tribunal Constitucional (causa 2017-4-RE), la Sala Penal manifesta que l'acumulació és una decisió dels tribunals no impugnada a la llum de la jurisdicció ordinària i encara menys com a vulneració d'un dret constitucional. No obstant això, els fets actuals no tenen res a veure amb els fets invocats a la causa 2017-4-RE i el Tribunal Constitucional s'haurà de pronunciar.
I, en relació amb la decisió d'acumulació adoptada per la batlle instructora, el 8 de juliol del 2020, aquest debat no s'ha produït i allò que es demana és l'admissió de l'apel·lació per poder discutir-ho i no que s'examinés la conveniència o no de l'acumulació, i per aquest motiu s'ha incidit en incongruència *extra petita*.

- I, en darrer terme, pel que fa a les proves proposades davant la Sala Penal per demostrar la certesa d'un precedent, les quals eren essencials, no han estat analitzades, de manera que es vulnera el dret a un procés degut amb totes les garanties.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que anul·li les resolucions impugnades i que retrotregui les actuacions al moment processal anterior a la inadmissió a tràmit del recurs d'apel·lació, per tal que es revisi la decisió de l'acumulació de les causes penals decretada per la Batllia, i que es condemni al pagament de les costes judicials causades. Així mateix, demana que practiqui la prova sol·licitada en relació amb la incorporació de les diligències prèvies de la causa penal que va originar el recurs d'empara 2015-3-RE, atesa la impossibilitat per aquesta part d'obtenir-la pels seus mitjans.

2.2. Argumentació de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia

- L'aute de la Sala Penal del 18 de març del 2021, que resol el recurs d'apel·lació interposat contra l'aute del Tribunal de Corts que inadmet l'incident de nul·litat interposat, afirma, en primer terme, que la decisió d'acumular les causes penals es fonamenta en l'article 44 del Codi de procediment penal i correspon a una preocupació d'economia processal.

- Així mateix, exposa que l'article 194 d'aquest mateix Codi estableix, de manera limitativa, les resolucions del batlle que són susceptibles de recurs d'apel·lació davant el Tribunal de Corts. La decisió d'acumular causes no figura entre elles, ni en dret andorrà, ni en dret francès. Aquesta circumstància no vulnera el dret al recurs, perquè aquest es projecta sobre la sentència condemnatòria i no contra qualsevol acte dictat en el marc del procés.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- En relació amb el dret al recurs, el Ministeri Fiscal exposa que el seu contingut essencial permet recórrer les sentències condemnatòries en els processos penals i que correspon al legislador reconèixer el dret al recurs respecte d'altres resolucions però, aleshores, el cànon de constitucionalitat és el dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, que estableix que les resolucions judicials donin resposta a les pretensions i a les al·legacions principals adduïdes per les parts. Des d'aquesta òptica, les resolucions impugnades donen resposta motivada a la pretensió i neguen la possibilitat de recórrer en apel·lació i no resulta il·lògic ni irraonable considerar que la llista de l'article 194 del Codi de procediment penal és una llista tancada.

- La decisió d'acumular procediments no és recurrible en apel·lació, perquè així ho determina la llista tancada de l'article 194 abans esmentat, i, a més, perquè aquesta solució ha estat avalada pel Tribunal Constitucional en la seva jurisprudència més recent (aute del 13 de març del 2017, recaigut en la causa 2017-4-RE).

- Pel que fa a l'actuació del Tribunal de Corts respecte de la decisió sobre el fons i de l'examen de les pretensions relatives a aquest, cal que el recurs sigui admissible. En aquest cas, el Tribunal de Corts explica les raons per les quals el recurs era inadmissible i la sentència del Tribunal Constitucional citada per la part recurrent no era aplicable al cas.

- Respecte de l'aute de la Sala Penal, addueix que el recurrent oblida que va ser ell qui va incloure l'apartat sobre la inexistència de normes processals sobre acumulació de causes penals i va habilitar la Sala a pronunciar-se sobre la qüestió. Com que es va plantejar, el Ministeri Fiscal va contestar sobre aquesta qüestió, de manera que no es pot parlar d'incongruència.

No es pot acceptar que la valoració de la base legal de l'acumulació hagi generat indefensió al recurrent, perquè ell mateix va plantejar la qüestió en dues ocasions, la qual va ser contestada per aquest Ministeri Fiscal i resolta per la Sala Penal. Si no volia cap pronunciament al respecte, no ho hauria d'haver al·legat. Afegeix que si el recurrent no ha tingut coneixement de la contesta del Ministeri Fiscal, aquesta mancança li és imputable, perquè la resposta sempre ha estat a la seva disposició a les actuacions. En tot cas, després de la contesta del Ministeri Fiscal, en seu d'apel·lació, no hi ha cap tràmit de rèplica.

- I, finalment, pel que fa a la documentació pública que proposa el recurrent, aquest confon l'objecte de la prova i el valor de la jurisprudència. El dret andorrà no ha de ser provat i els fets no són controvertits. Allò que és controvertit és una qüestió jurídica. En tot cas, una sola sentència no constitueix un precedent, màxim si es té en compte que la jurisprudència posterior del Tribunal Constitucional considera que l'aute d'acumulació no és susceptible de recurs.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara per la seva manca de contingut constitucional i perquè no s'han vulnerat cap dels drets fonamentals al·legats.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El recurs d'empara no converteix el Tribunal Constitucional en una tercera instància ni en un

tribunal suprem; l'únic objecte del recurs d'empara és el de verificar que les decisions impugnades estiguin motivades i es fonamentin en un raonament jurídic que no sigui il·lògic ni absurd i que no vulnerin cap dels drets protegits per l'article 10 de la Constitució.

3.2. Com a primera qüestió prèvia, s'ha de resoldre la petició de prova que efectua el recurrent en empara en el seu escrit de recurs per mitjà d'altressí. Es demana la pràctica de prova documental, consistent en la unió de les diligències prèvies de la causa penal que va donar lloc a la causa 2015-3-RE (sentència del 15 de juny del 2015) i, en concret, quatre autes dictats per la batlle instructora i pel Tribunal de Corts i l'informe del Ministeri Fiscal.

La finalitat que es cerca amb la prova –segons el parer del recurrent- és l'acreditació de l'existència d'un precedent en què es va admetre la possibilitat de recórrer en apel·lació una decisió sobre l'acumulació de les actuacions. L'objecte de la prova recau sobre els fets controvertits per les parts i no sobre l'existència o no d'un precedent judicial, que constitueix una qüestió de caire "*jurídic*" i, per tant, exclòs de l'objecte de la prova, ja que el principi *iura novit curia* exigeix als tribunals el coneixement del dret i els impedeix no resoldre una controvèrsia sotmesa al seu coneixement sota pretextes d'obscuritat, dificultats interpretatives o absència de norma positiva aplicable ("*prohibició de non liquet*"). En aquest darrer cas, cal recordar que el sistema judicial andorrà no forma part d'aquells sistemes que resolen en funció dels precedents *stare decisis*, propi dels ordenaments jurídics del *Common Law*, sinó del sistema continental o europeu. D'altra banda, si bé l'existència dels precedents sí es pot prendre en consideració segons la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, atès que segons l'article 3 ("*1. El Tribunal Constitucional està sotmès únicament a la Constitució i a la present Llei. Els precedents que el Tribunal estableixi constitueixen criteris interpretatius autovinculants, llevat que decideixi per majoria absoluta dels seus membres que han de ser modificats i ho expressi en forma motivada. 2. Als efectes de l'apartat anterior, es presumeix l'existència d'un precedent quan almenys dos supòsits idèntics hagin estat resolts amb la mateixa decisió i amb fonament en la mateixa doctrina*"), resulta ser una qüestió netament jurídica i exclosa de l'objecte de la prova. Afegir, a més, que la invocació d'una sola causa (2015-3-RE) impedeix que pugui merèixer la consideració de precedent, per tal com la Llei qualificada del Tribunal Constitucional mateixa exigeix que es tracti de dos supòsits idèntics resolts amb la mateixa decisió i amb la mateixa doctrina.

3.3. Com a segona qüestió prèvia s'ha d'advertir que l'objecte del recurs d'empara se circumscriu en les sentències que desestimen, en fase de recurs, les demandes presentades en un procediment urgent i preferent, els autes que desestimen o inadmeten en fase de recurs els incidents de nul·litat o les resolucions judicials fermes dictades pel Tribunal Superior de Justícia (article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional), a les quals hem afegit les resolucions judicials fermes dictades pel Tribunal de Corts, ja que aquestes també poden cloure la jurisdicció ordinària.

De conformitat amb aquest precepte l'objecte del recurs d'empara no es pot estendre a l'aute dictat pel Tribunal de Corts que inadmet el recurs d'apel·lació, ni a l'aute que inadmet a tràmit l'incident de nul·litat, sinó que s'ha de concretar en l'aute de la Sala Penal del Tribunal Superior de justícia que inadmet a tràmit el recurs d'apel·lació de l'incident de nul·litat; és a dir, l'aute del 18 de març del 2021.

3.4. Establertes les precisions anteriors, les qüestions que poden constituir l'objecte d'aquest recurs d'empara són tres: la primera, aquella relativa a la petició de prova documental per a l'acreditació de l'existència d'un precedent, la qual ja ha estat resolta i refusada en el punt 3.2 d'aquesta resolució; la segona, la infracció de l'article 10 de la Constitució, per tal com la Sala Penal interpreta l'article 44 del Codi de procediment penal invocat pel Ministeri Fiscal, el qual mai va ser emprat pel Tribunal de

Corts, sense que el recurrent hagi tingut l'oportunitat de defensar allò que considerés convenient, perquè no tenia coneixement de l'escrit del Ministeri Fiscal; i, la tercera, relativa al fet que, respecte de la decisió d'acumulació de la batlle instructora del 8 de juliol del 2020, allò que es demanava era l'admissió de l'apel·lació per poder discutir aquesta acumulació i no que s'analitzés la conveniència o no de l'acumulació, i en procedir a aquesta anàlisi s'ha incidit en incongruència *extra petita*.

3.5. El recurrent afirma que s'ha vulnerat l'article 10 de la Constitució, perquè la Sala Penal va interpretar l'article 44 del Codi de procediment penal, el qual no va ser mai emprat pel Tribunal de Corts, afegint que no s'ha pogut defensar, ja que no va tenir coneixement de l'escrit del Ministeri Fiscal.

Aquest motiu no pot prosperar per les raons següents. L'escrit del Ministeri Fiscal que s'oposava al recurs, registrat l'1 de febrer del 2021, es trobava incorporat a les actuacions processals, de manera que el recurrent en empara el podia haver conegut si s'hagués instruït de les actuacions, alhora que cap indefensió o menyscapte dels seus drets a la defensa, a la igualtat processal i a la contradicció ha tingut lloc, ja que l'escrit del Ministeri Fiscal constitueix l'oposició al seu recurs d'apel·lació i d'aquest ja no es dona trasllat a la part, sinó que, juntament amb l'escrit de recurs, resten a l'abast del Tribunal Superior de Justícia per dictar la resolució que s'escaigui.

D'altra banda, el recurrent en empara, en el seu escrit de recurs –en concret, en les pàgines 10 i 11- efectua un seguit de consideracions sobre la inexistència de normes processals sobre l'acumulació de causes penals i respecte de la manca d'una explicació fonamentada en Dret pel que fa a l'acumulació de causes. En l'escrit del Ministeri Fiscal s'argumenta que la decisió d'acumulació de procediments penals es deriva del principi de connexitat i del d'economia processal, que es desprenen de l'article 44 del Codi de procediment penal.

I, és en aquest sentit, que la Sala Penal exposa –II Considerant- que la decisió d'acumular causes penals no es troba prevista en el Codi de procediment penal de manera clara, però es deriva de les disposicions del seu article 44. Per consegüent, la resposta de la Sala Penal, encara que lògicament hauria d'haver estat posterior a la resolució sobre la procedència o no de recurs contra la decisió d'acumulació, no es pot titllar d'incongruent, ja que resol les pretensions de les parts, ni tampoc es pot qualificar d'il·lògica o de no raonable, de manera que cap dels cànons de constitucionalitat aplicables al cas han estat infringits.

3.6. I, en darrer terme, el recurrent addueix que el Tribunal Constitucional s'ha de pronunciar sobre si s'ha d'admetre o no el recurs d'apel·lació contra la decisió de la Batllia d'acumular dos processos penals i no examinar el fons de l'afer i validar l'acumulació efectuada, ja que aquesta darrera resposta resulta incongruent.

En relació amb la coherència interna de la resolució de la Sala Penal i amb la inexistència d'incongruència ja ens hem referit en el punt anterior.

Pel que fa a l'al·legació del precedent, consistent en la causa 2015-3-RE, ja hem posat de manifest que l'existència d'un precedent requereix, als efectes de l'article 3 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, dues decisions que resolguin dos supòsits idèntics amb la mateixa fonamentació. En aquest cas, només s'esmenta la causa 2015-3-RE i no es reuneixen els pressupòsits per poder adduir que estem davant d'un precedent.

El pronunciament del Tribunal Constitucional sobre si s'ha d'admetre o no el recurs d'apel·lació contra la decisió d'acumulació de la Batllia s'ha de resoldre en sentit negatiu. Aquest Tribunal ja va

posar en relleu (veg. l'aute del 13 de març del 2017, recaigut en la causa 2017-4-RE) al punt 3.2 que "*L'acumulació és una decisió dels tribunals no impugnable a la llum de la legislació ordinària i menys encara com a vulneració d'un dret constitucional*", per tant, no es pot considerar que les decisions d'acumulació i la seva manca de recurs vulnerin el cànon de constitucionalitat sobre el dret del recurs en els processos penals.

En efecte, el cànon de constitucionalitat relatiu al dret al recurs (article 10.2 de la Constitució) exigeix que el recurs es pot interposar contra la sentència condemnatòria, en seu penal, però no significa que es pugui recórrer contra totes les decisions que es dicten en seu dels processos penals.

Altrament, sobre la decisió d'acumular processos penals la fonamentació de la Sala Penal afirma que correspon a una preocupació d'economia processal i de connexitat i que l'article 194 del Codi de procediment penal precisa, de manera limitativa, les resolucions del batlle contra les quals es pot interposar recurs d'apel·lació davant del Tribunal de Corts, i, entre aquestes, no figura la de l'acumulació de les causes penals. Aquesta fonamentació per a la denegació del recurs no és contrària a la lògica ni a la raó, de manera que tampoc es vulnera el cànon de constitucionalitat.

3.7. La desestimació del recurs d'empara s'ha de traduir, en matèria de costes processals, en la imposició a la part recurrent de les costes que deriven de la seu constitucional (article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Desestimar el recurs d'empara interposat pel Sr. Lluís España Guiu contra els autes del 13 d'octubre del 2020 i del 9 de novembre del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 18 de març del 2021, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.

2. Imposar a la part recurrent les costes processals derivades de la desestimació del recurs d'empara interposat.

3. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del Sr. Lluís España Guiu, al president del Tribunal de Corts, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 14 de juliol del 2021.

Josep-D. Guàrdia Canela
President

Jean-Yves Caullet
Vicepresident

Joan Manel Abril Campoy
Magistrat

Dominique Rousseau
Magistrat